

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

Освіта збереже Україну!

**Матеріали III Всеукраїнських Прокопенківських читань
(10 червня 2024 року)**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ РЕСУРСІВ У НАВЧАННІ ІНФОРМАТИКИ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	
Калугіна Олена, Пономарьова Наталія	226
ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЯК СУЧАСНА АКТУАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	
Канунніков Олександр	231
ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ШКОЛЯРІВ ЯК МЕТОДИЧНА ПРОБЛЕМА	
Качанов Ігор, Пономарьова Наталія.....	236
ПОТЕНЦІАЛ ЗАСОБІВ УКРАЇНСЬКОЇ ГІТАРНОЇ МУЗИКИ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	
Киселиця Олександр	239
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ ЗА УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ	
Кіщенко Валерія, Жерновникова Оксана.....	244
ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ: ВИЗНАЧЕННЯ, ПРИЧИНИ ТА МЕТОДИ ПОДОЛАННЯ	
Клімова Людмила.....	247
ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ВИШУ ДО ВИВЧЕННЯ АНАТОМО-ФІЗІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	
Коваленко Людмила, Комісова Тетяна	250
ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ	
Ковальов Сергій, Пономарьова Наталія	257
РОЛЬ І. Ф. ПРОКОПЕНКА У СТАНОВЛЕННІ Й РОЗВИТКУ АРХЕОЛОГІЇ В ХНПУ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ	
Колода Володимир	260
ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ З ПАРАМЕТРАМИ	
Корольова Світлана, Нелін Євген.....	269
СОЦІАЛЬНИЙ ПЕДАГОГ ЯК ФАСИЛІТАТОР ВЗАЄМОДІЇ В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ОСЕРЕДКАХ: ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	
Костіна Валентина, Кабусь Наталя	272

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ВИШУ ДО ВИВЧЕННЯ АНАТОМО-ФІЗІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Коваленко Людмила

старший викладач

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

м. Харків, Україна, e-mail: kovalenko.11978@gmail.com

Комісова Тетяна

кандидат біологічних наук, професор

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

м. Харків, Україна, e-mail: tatyanakomisova@gmail.com

Виховання конкурентоспроможного випускника педагогічного вишу потребує необхідності переведення студента з позиції пасивного споглядача, котрий отримує інформацію і використовує її для виконання поставлених завдань, в активного здобувача нових знань та набуття професійних компетентностей. Успіх цього наміру залежить не лише від особистісних якостей студента, а й від його мотивації бути успішним у професії та здатності до самореалізації. Напевно, елементарний логічний ланцюжок «я гарно навчаюся – маю гарну роботу – маю гідне життя» є тим мотивом, що дозволить студенту оволодіти знаннями та навичками, необхідними для роботи висококваліфікованого фахівця [5].

Варто зазначити, що розвиток мотивації навчально-професійної діяльності здобувачів освіти – один із найсерйозніших викликів для науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. Вивчення будь-якої дисципліни повинно супроводжуватися мотивацією до навчання. Хоча водночас вибір професії, по суті, є тим мотивом, що спонукає до навчальної діяльності. З іншого боку, вибір не завжди буває усвідомленим або й, взагалі, нав'язаний ззовні. Тому, особливу увагу

студентів слід зосередити на вимогах сучасного світу до фахівців обраної ними спеціальності та намагатися звернути увагу на значимість обраної професії для суспільства.

Вивчення курсів анатомії і фізіології людини для студентів, що навчаються на педагогічних та психолого-педагогічних профілях навчання, що пов'язані з природничою освітою, є обов'язковим [3]. Аналізуючи освітні програми підготовки бакалаврів у ХНПУ імені Г. С. Сковороди, простежується безпосередня необхідність вивчення анатоμο-фізіологічних дисциплін. Так, для спеціальності «014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)» недосяжним є оволодіння курсом «Діагностика і моніторинг рівня здоров'я» без вивчення «Анатомії людини» та «Фізіології людини»; для спеціальності «053 Психологія» вивчення курсу «Нейропсихологія» неможливе без опанування дисципліни «Анатомія і еволюція нервової системи»; для спеціальності «014 Середня освіта (Фізична культура)» без вивчення «Анатомії людини з основами біомеханіки» та «Фізіології людини, фізичного виховання і спорту» також неможливо освоїти курси «Гігієна з основами медичних знань» та «Лікувальна фізична культура з основами масажу»; для спеціальності «013 Початкова освіта» розуміння курсу «Організація здоров'язбережувального середовища у початковій школі» неможливе без вивчення «Анатомії та фізіології дитини з основами генетики. Основи педіатрії». Тобто, зазначені «базові предмети» визначають подальшу успішність у майбутній професії.

Професійні компетенції перерахованих спеціальностей на початкових етапах формуються в процесі освоєння анатомії і фізіології людини. Мета опанування цих курсів – накопичити знання про будову людського організму, функції його органів і систем для збереження і зміцнення здоров'я людини, поєднати теоретичні знання з практичними навичками, наприклад, як-от проводити морфометрію, робити функціональну діагностику дихальної і серцево-судинної систем тощо, що сприяє формуванню здорового способу життя [2].

Досягнення цієї цілі унеможлиблюється без достатньо креативної мотивації й активізації пізнавальної діяльності студентів під час вивчення анатомії і фізіології людини як базових дисциплін [1]. Формування мотивацій у студентів зазначених спеціальностей щодо реалізації успішності під час вивчення анатомо-фізіологічних дисциплін та поступового отримання професійних навичок є головною метою освітянського процесу. Розуміння необхідності результатів вивчення анатомії і фізіології відіграє ключову роль у навчальному процесі. Виникає очевидне запитання, як краще вивчати анатомію і фізіологію людини, як правильно визначити цілі навчання, де і як ці знання будуть використані у майбутньому? Тому однією з надважливих функцій педагога є допомога в осмисленні потреби накопичення анатомо-фізіологічних знань, оскільки в мотивованих здобувачів виникає бажання більш ґрунтовно вивчати предмет, займатися студентською науковою роботою [1]. Отже, мотиваційні важелі відіграють вирішальну роль у формуванні професійного статусу.

Студенти старших курсів зазвичай здатні визначити мотивацію щодо отримання належного професійного статусу та подальшої успішності в роботі. Особисте покликання на початку навчання потребує ретельного оволодіння академічними предметами, базовими серед яких є анатомія і фізіологія людини. Дисципліни анатомо-фізіологічного спрямування вивчаються переважно на 1–2 курсах, а це посилює психологічне навантаження на ще недостатньо адаптованого до нових вимог та величезної кількості інформації студента. Більшість учорашніх старшокласників добре ознайомлені з тестовою формою контролю, але мають недостатньо навиків самоорганізації, тому зазнають неабияких труднощів під час усного опитування та проведення дискусій. Студенти молодших курсів не завжди чітко уявляють роль і місце вказаних базових дисциплін у їхній майбутній професійній діяльності, а також їх взаємозв'язок із дисциплінами спеціалізації, що, безсумнівно, впливає на рівень сформованості їхньої навчальної мотивації до вивчення відповідних дисциплін. Через невміння якісно структурувати й

осмислювати значний об'єм інформації, через малоефективну організацію самостійної роботи недостатньо чітко формується навчальна мотивація до оволодіння цими предметами. Крім цього, на сьогодні під час вивчення анатомо-фізіологічних дисциплін панують традиційні методи, побудовані за принципом надання інформації. Не є суперечливим і те, що через специфіку викладання більшості біологічних курсів (демонстрації, вивчення натуральних препаратів, робота в лабораторії), традиційні методики мають переважне значення, хоча часто консервативні методи навчання призводять до зниження не лише пізнавальної активності, а й ступеня мотивації і, як наслідок, ефективності навчання [1].

Імовірно, серед значимих мотивів вивчення анатомії і фізіології людини, лідирує бажання стати висококваліфікованим спеціалістом, отримати диплом, домогтися успіхів у майбутній професії. Іноді навчальним мотивом є намагання отримати повагу від викладача чи стати прикладом для однокурсників. Відсутність мотивації призводить до зниження пізнавальної активності студентів і загалом негативно відбивається на якості знань. Очевидно, що мотивація студентів, майбутніх педагогів під час вивчення анатомо-фізіологічних дисциплін є пріоритетним завданням, насамперед, викладачів, що також повинно спонукати студента-педагога до вивчення цих предметів.

Серед ефективних стратегій, які можуть допомогти активізувати та мотивувати студентів до пізнавальної діяльності, слід виділити такі: використання інтерактивних технологій, активних методів навчання та мультимедійних матеріалів (більш захопливим і зрозумілим навчальний процес може зробити використання програмного забезпечення для віртуальних лабораторій та симуляцій анатомічних структур і фізіологічних процесів); інтерактивні 3D-моделі, що дозволяють студентам краще візуалізувати та взаємодіяти з навчальним матеріалом; використання онлайн-платформ для доступу до додаткових матеріалів, відеолекцій та інтерактивних вправ, а також онлайн-екскурсії до анатомічного музею, які стали традиційними на кафедрі анатомії і

фізіології людини імені Я. Р. Синельникова [4]. Сприяють ліпшому розумінню матеріалу анатомії і фізіології та підвищують зацікавленість студентів групі проєкти й дослідження, лабораторні роботи, експерименти та практичні заняття з використанням реальних анатомічних моделей або навчальних матеріалів.

Для мотивації до навчальної та пошукової діяльності студентів доречно використовувати інтерактивні методи навчання, як-от кейс-метод (case-study). Під час занять можна змодельовати ситуацію для того, щоб її проаналізувати та запропонувати способи вирішення. Це допомагає використовувати на практиці теоретичні знання, удосконалювати практичні вміння, формувати інтерес і позитивну мотивацію до навчання. Доцільно використовувати життєві приклади, що демонструють, як анатомо-фізіологічні знання застосовуються в педагогічній практиці [5]. Закріпленню теоретичних знань сприяють також гостьові лекції, майстер-класи тощо. Запрошення видатних науковців для проведення лекцій або семінарів необхідні для того, щоб студенти могли побачити приклади успішних досліджень.

Посилити інтерес студентів до навчання можна також використовуючи системи нагород і визнання досягнень студентів, індивідуальний підхід, врахування їхніх потреб та інтересів. Не менш важливим є й розвиток внутрішньої мотивації через пояснення студентам важливості знань анатомії і фізіології для їхньої майбутньої професії й особистого розвитку.

Істотний вплив на зацікавленість студентів під час вивчення анатомо-фізіологічних дисциплін має визнання авторитету викладача. Викладач повинен бути прикладом безперервного процесу самоосвіти; його культурний і професійний статуси значною мірою визначають зацікавленість студентів до вивчення предметів. Крім цього, дотримання викладачем здорового способу життя, вміння оцінити стан особистого здоров'я допомагає формувати цілісну мотиваційну концепцію в отриманні життєвої позиції для здобувача освіти. Цінним критерієм педагогічної роботи є вміння викладача поєднати традиційні

лекції з інтерактивними семінарами, забезпечити студентів ресурсами для самостійного вивчення матеріалу, зокрема інтерактивними навчальними матеріалами та тестами. Своєю чергою засоби і методи самостійного отримання й аналізу інформації можуть значно підвищити мотивацію навчання та збільшити ступінь зацікавленості студентів до дисциплін, надати нові можливості для творчості, закріпити практичні навички для подальшої професійної діяльності та повсякденного життя.

Мотивація студентів педагогічних спеціальностей під час вивчення анатомо-фізіологічних дисциплін насамперед пов'язана з розумінням необхідності отриманих знань, умінь, навичок з цих дисциплін та їх використанні в майбутній навчальній і професійній діяльності. І це, звичайно, залежить від професійної майстерності викладача. Підвищуючи мотивацію студентів до вивчення цих курсів можна суттєво підвищити рівень сприйняття матеріалу, і в результаті – поліпшити успішність студентів. Головне завдання викладача – уміти співпрацювати зі студентом (аналізувати вивчений матеріал; навчити використовувати його на практиці та самостійно доповнювати фаховою інформацією; роз'яснити, як знання можуть пригодитися в майбутньому). Поєднання різних підходів до навчання, використання сучасних технологій та активних методів викладання сприяє підвищенню зацікавленості й мотивації студентів під час вивчення анатомо-фізіологічних дисциплін. Викладач може адаптувати ці стратегії відповідно до потреб та інтересів своїх студентів, створюючи сприятливе навчальне середовище.

Література

1. Боровець О. В. Сучасні методичні підходи до викладання анатомії та фізіології людини студентам за фахом «Фізична терапія, ерготерапія». *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*. 2019. Вип. 1. С. 191–201.

2. Іонов І. А., Комісова Т. Є., Дехтярьова О. О., Борзик О. Б. Фізіологія людини і тварин : навч. посіб. для здобувачів закл. вищ. освіти спец. 091 Біологія та 014 Біологія та здоров'я людини. Харків, 2024. 444 с.

3. Комісова Т. Є., Коваленко Л. П. Візуальний супровід класичного викладання анатоμο-фізіологічних дисциплін. *Освіта збереже Україну* : матеріали II Всеукраїнських Прокопенківських читань. Харків, 2023. С. 107–113.

4. Комісова Т. Є., Коваленко Л. П. Удосконалення якості освіти шляхом використання музейної педагогіки. *Освіта збереже Україну* : матеріали I Всеукраїнських Прокопенківських читань. Харків, 2022. С. 152–156.

5. Омельченко Т. Г. Сучасні підходи до вивчення анатомії і фізіології у вищих навчальних закладах фізкультурного профілю. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2024. Серія 15. Вип. 3К(176). С. 360–364.